

Panelstories: etnografie (re)produkce prostoru panelového sídliště Černý Most

Mgr. Michal Lehečka

Abstrakt

Předkládaná disertační práce se zabývá prostory sídlišť. Na základně etnografických dat vytvořených během deseti let terénního výzkumu panelových sídlišť analyzuji, jak může být (re)produkován prostor několika okrsků konkrétního panelového komplexu – sídliště Černý Most v Praze. Toto sídliště, díky svému stáří a vlastnické i etnické skladbě, představuje vhodný terén pro popis mnoha dlouhodobých i aktuálních fenoménů spojených s vývojem prostorů socialistického modernismu po roce 1989.

Původně socialistická modernistická města prošla během politické, ekonomické i společenské transformace zemí střední a východní Evropy značnými proměnami. V těchto změnách je odkrývána neustálá interakce mezi kolektivistickou a egalitářskou ambicí původních koncepcí sídlišť a jejich současnou nejednoznačnou a majetkově roztržštěnou povahou. Prostor sídlišť je tak neustále přetvářen různě ustavovanými projevy teritoriality aktérů, kteří v něm koexistují. Tato teritoriální proměnlivost fyzických i symbolických prostorů sídlišť je proto v textu nahlížena Lefebvrovou perspektivou socio-materiální (re)produkce prostoru opřenu o tzv. prostorovou triádu (Lefebvre 1991). Vycházím tak z předpokladu, že (re)produkce prostoru sídliště probíhá skrze různě intenzivní a (ne)viditelné teritoriální nároky (Mubi Brighenti, Kärrholm 2020), které vyplývají z neustálé souhry mezi třemi konstitutivními vrstvami (re)produkce prostoru – prostorovými praktikami, reprezentacemi prostoru a prostory reprezentací. Tato teoretická výbava umožňuje odkrýt hlubší kontury nejednoznačnosti sídlišť v kontextu proměn jejich společenského obrazu a ohlasu, režimů jejich správy a rozvoje i proměnlivých vztahů mezi pojetím soukromého a veřejného vlastnictví, ne-vlastnictví či kvazi-vlastnictví. Lze tak demonstrovat, kdo, co, jak a proč je v prostoru sídliště privilegován/o či znevýhodňován/o. Právě napětí mezi výše zmíněnými režimy teritorializace představuje hlavní důvod, proč se panelová sídliště po roce 1989 nikdy nestala klasickými prostory kapitalismu, ale proměnila se v hybridní městské struktury, v nichž mohou přežívat i mnohé reliky jejich socialistického dědictví.